

THUỐC CẢN QUANG

NỘI DUNG

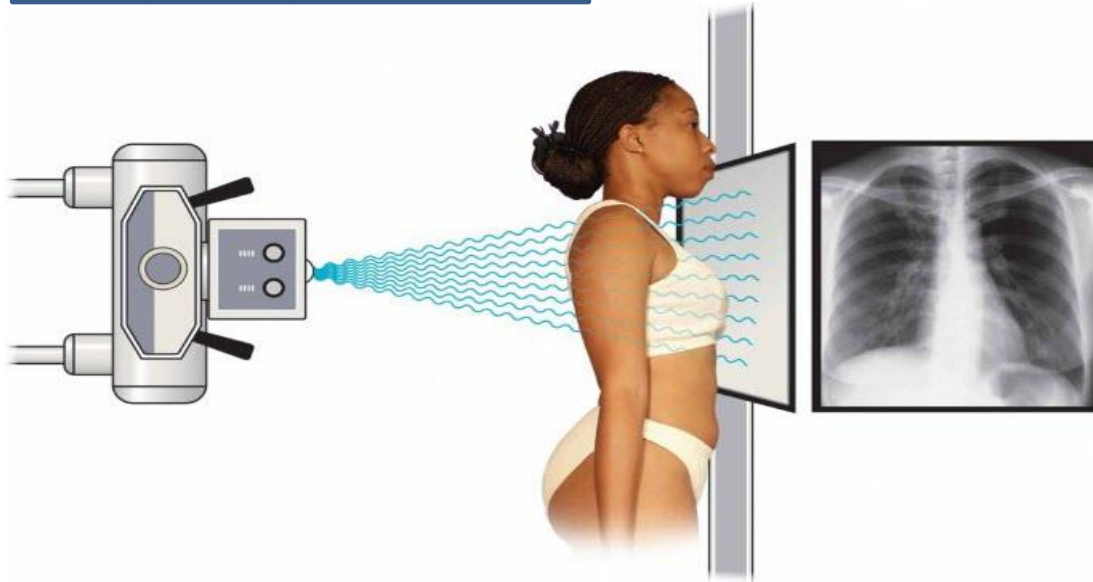

TỔNG QUAN
VỀ THUỐC
CẢN QUANG

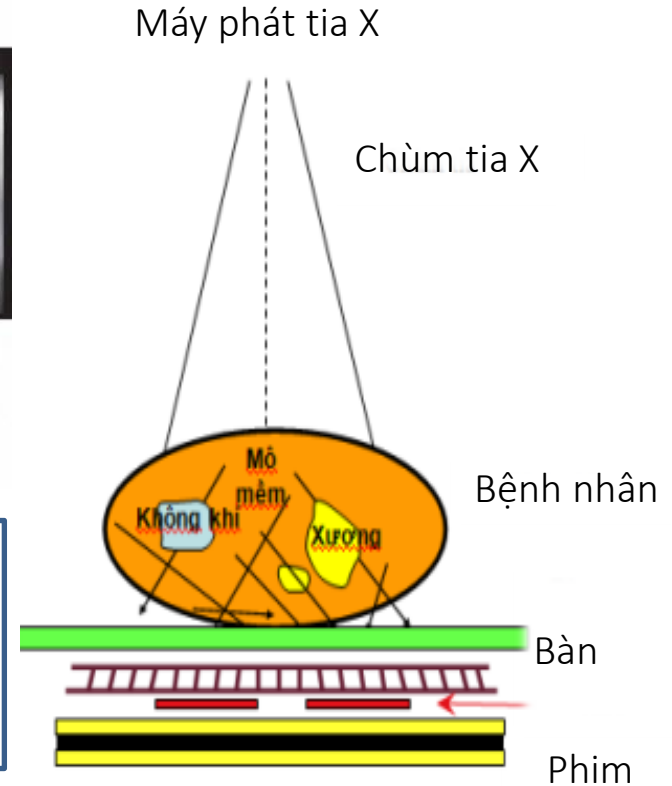
ADR
CỦA THUỐC
CẢN QUANG

TỔNG KẾT

NGUYÊN LÝ CHỤP X QUANG

Sử dụng **tia X**: có tính chất **đâm xuyên**
Cơ thể **hấp thụ** tia X → cường độ tia X bị **suy giảm**
→ Tia X kích sáng muối kim loại trên màn huỳnh quang
→ Ảnh X quang

Mức độ đâm xuyên của tia X phụ thuộc vào độ dày và độ đặc của mô

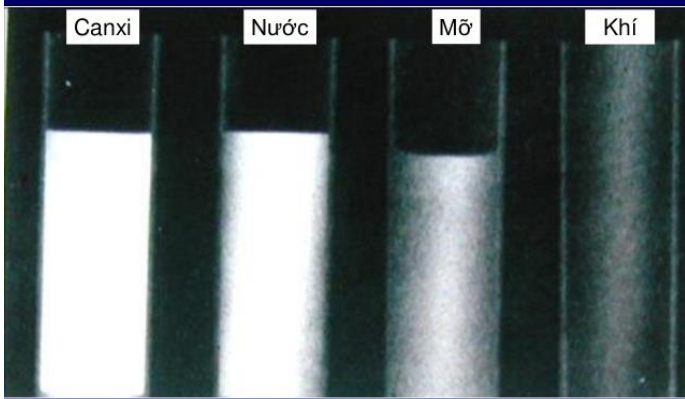
- ❖ Vật thể càng **đặc** → hấp thụ tia **nhều** → chùm tia đến phim giảm → phim càng **trắng**
- ❖ Vật thể **ít đặc** hơn → hấp thụ tia **ít** → chùm tia đến phim nhiều → phim **đen** hơn

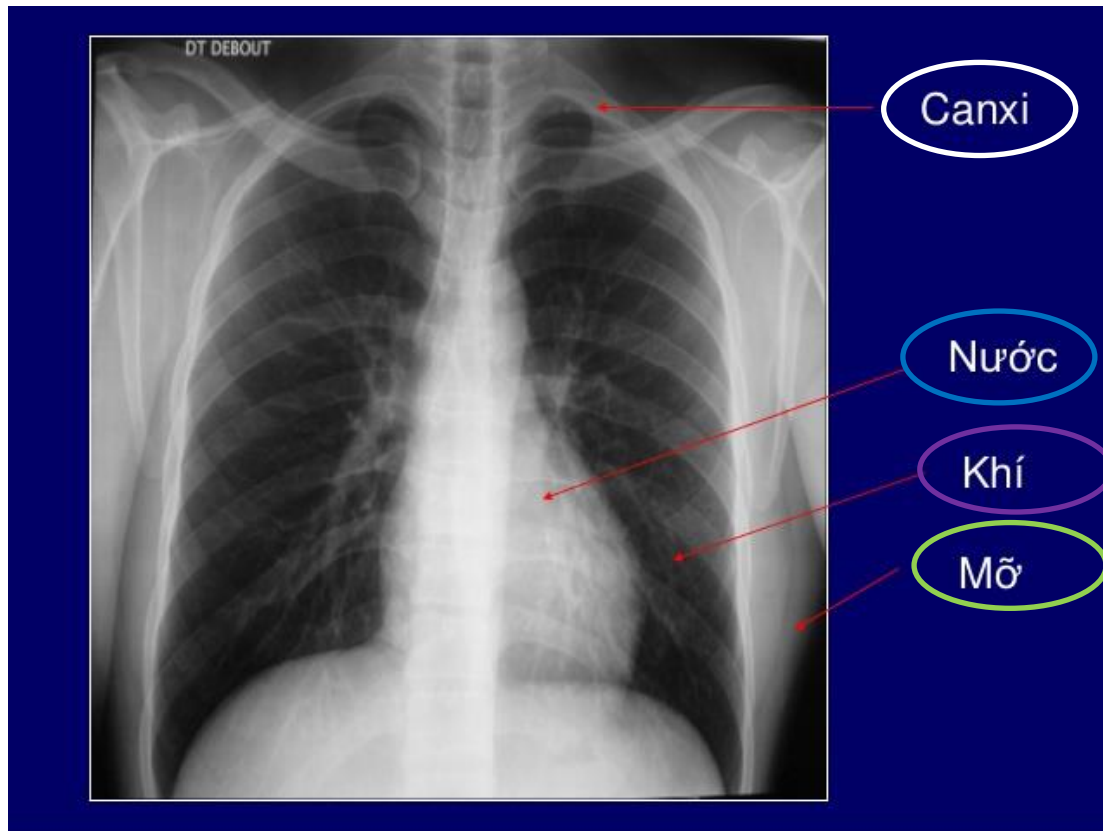
1. Trắng: xương, vôi, sỏi
2. Xám trắng: nước, mô mềm
3. Xám đen: mỡ
4. Đen: khí

ẢNH CHỤP X QUANG

QUI ƯỚC ĐỘ CẢN TIA TRÊN XQ

1. Trắng: xương, vôi, sỏi
2. Xám trắng: nước, mô mềm
3. Xám đen: mỡ
4. Đen: khí

X quang niệu không
thuộc cản quang

BỂ thận

Niệu quản

- Bàng quang

X quang niệu có thuốc cản quang

Thuốc cản quang là những thuốc gây **tăng hấp thu tia X** và các tia khác khi chiếu qua cơ thể

1

Làm hiện rõ cơ quan tập trung nhiều thuốc

2

Phát hiện cấu trúc bình thường và bất thường

Chẩn đoán bệnh

- ❖ Thuốc cản quang chứa iod là loại thuốc cản quang có số lượng sử dụng nhiều nhất (trên 50% theo số lượng thống kê tại Mỹ vào năm 2006).
- ❖ Thuốc cản quang chứa iod có **bản chất là polymer gắn iod**. Tác dụng của thuốc phụ thuộc vào lượng iod được gắn vào polymer.
- ❖ Thuốc cản quang chứa iod được phân thành 2 loại: Thuốc cản quang chứa iod **tan trong dầu** và thuốc cản quang chứa iod **tan trong nước**.

Được sử dụng chụp các hốc tự nhiên của cơ thể

Sử dụng bằng cách bơm trực tiếp vào vị trí cần chụp

Hiện được thay thế dần bằng loại TCQ Iod tan trong nước
low osmolar

Không được dùng TCQ Iod tan trong dầu qua đường
tĩnh mạch

I. TỔNG QUAN

THUỐC CẢN QUANG IOD

TCQ Iod tan trong nước

Nhóm	Thuốc	Áp lực thẩm thấu
TCQ Iod tan trong nước high osmolar ionic monomer	Diatrizoate, Iodomide, Iotalamate, Ioxitalamate, Metrizoate	600-2100 mOsm/kg so với 290 mOsm/kg của huyết tương
TCQ Iod tan trong nước low osmolar ionic dimer	Ioxaglate	600 mOsm/kg
TCQ Iod tan trong nước low osmolar non-ionic monomer	Iobitridol, Lohexol, Iomeprol, Iopamidol, Iopromide, Loversol.	290-860 mOsm/kg
TCQ Iod tan trong nước iso-osmolar non-ionic dimer	Iodixonal, Iotrolan	Áp lực thẩm thấu tương đương áp lực thẩm thấu của huyết tương

I. TỔNG QUAN

MỘT SỐ THUỐC CẢN QUANG IOD

**Telepaque 500mg
(Iopanoic Acid)**

Chỉ định: X quang đường mật
Điều trị thay thế **Basedow**
CCĐ: Rối loạn tiêu hóa

**Xenetix 300
(Iobitridol)**

Chỉ định: X quang tim, mạch,
khớp. CT não, toàn thân

Chống chỉ định: Mẫn cảm

Nhiễm độc giáp

Chụp tử cung- vòi trứng PNCT

**Ultravist 370
(Iopromide)**

Chỉ định: chụp hệ niệu tĩnh
mạch, chụp CT mạch máu

Tại khoa Dược bệnh viện trường ĐH Y Dược Huế đã ghi nhận 3 báo cáo bị dị ứng do dùng thuốc cản quang Ultravist (Iopromid) tại khoa chẩn đoán hình ảnh vào năm 2017

Y TẾ - SỨC KHỎE

Vụ tử vong sau tiêm thuốc cản quang: Rà soát quy trình chuyên môn, gửi báo cáo về Bộ

SGGPO - Thứ Sáu, 6/10/2017 11:22

Chỉ một ngày sau khi được tiêm thuốc cản quang Ultravist 80ml tại Trung tâm Chẩn đoán hình ảnh, Bệnh viện K để phục vụ cho việc chụp X-Quang, bệnh nhân Trần Thị L. (45 tuổi, ở Quỳnh Lưu, Nghệ An) đã bị tử vong.

THỜI SỰ

Ngừng sử dụng thuốc cản quang Xenetic vì gây phản ứng nặng

[Thích 0](#) [Chia sẻ](#) [Quan tâm](#) [0](#)

31/08/2013 08:58 GMT

- Sau khi có 1 trường hợp tử vong và 5 trường hợp sốc phản vệ nặng sau tiêm thuốc cản quang Xenetic, Cục Quản lý Dược (Bộ Y tế) đã có văn bản yêu cầu tạm ngừng sử dụng các lô thuốc cản quang Xenetic 300mg/50ml để đảm bảo an toàn cho người sử dụng.

Cơ sở dữ liệu báo cáo ADR của Trung tâm DI & ADR Quốc gia

Số báo cáo ADR trong cơ sở dữ liệu quốc gia từ năm 2006 đến năm 2017

Năm	Số lượng báo cáo ADR liên quan TCQ chứa Iod	Tổng số báo cáo ADR	Số lượng ADR liên quan đến TCQ chứa Iod	Tỉ lệ số báo cáo ADR Iq TCQ Iod/ tổng số báo cáo (%)
2006-2011	135	10777	282	1,25
2012-2017	902	49990	1333	1,8
Tổng	1037	60767	1615	1,7

THUỐC CẢN QUANG IOD

Cơ chế sinh lý bệnh

Phản ứng dạng dị ứng/ quá mẫn

Phản ứng độc tính hóa học

Cơ quan chịu ảnh hưởng

Phản ứng liên quan đến thận

Phản ứng không liên quan thận

Thời gian khởi phát

Phản ứng cấp tính

Phản ứng xuất hiện muộn

Phản ứng cấp tính

Xảy ra trong vòng **1 giờ** sau khi sử dụng thuốc

Nổi mẩn, ngứa nhẹ

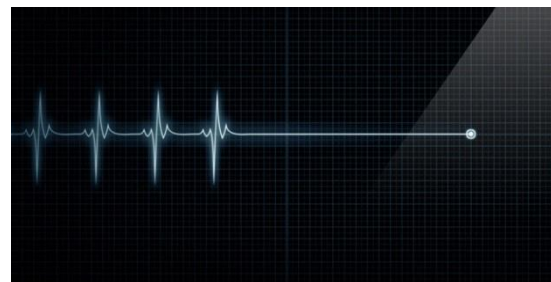
Co thắt phế quản

Phù mắt, phù thanh quản

Sốc tụt HA

Ngừng tim

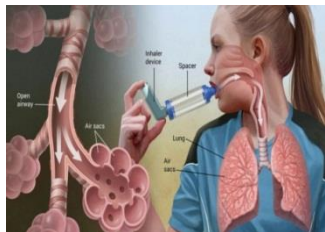
II. ADR

CÁC YẾU TỐ NGUY CƠ

THUỐC CẢN QUANG IOD

Phản ứng cấp
tính không liên
quan đến thận

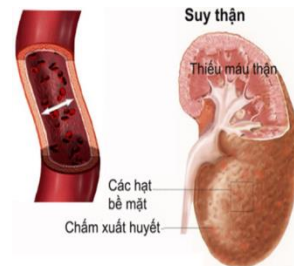
Tiền sử dị ứng,
hen phế quản

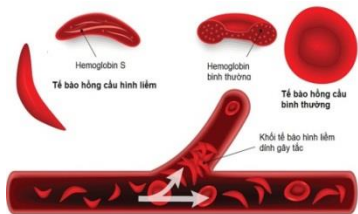
Bệnh tim mạch
(suy tim)

Mất nước

Bệnh về thận

Bệnh huyết học

Tuổi

Thuốc NSAIDs,
chẹn ß

Lo lắng
(Hiệu ứng Lalli)

Phản ứng xuất hiện muộn

Xảy ra từ 1 giờ đến vài tuần sau khi sử dụng thuốc

Nổi mào ngứa, ngứa

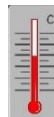
Buồn nôn, nôn

Đau thượng vị

Đau đầu, chóng mặt

Rét run, sốt

Cường giáp basedow và Nhiễm độc giáp ???

Cường giáp basedow là tình trạng **tuyến giáp** tăng hoạt động dẫn đến tăng sản xuất và giải phóng hormone giáp → rối loạn chuyển hóa

Nhiễm độc giáp là tình trạng cơ thể tăng chuyển hóa do dư thừa nồng độ hormone giáp lưu hành trong máu do **bất kì nguyên nhân** nào

Sinh lý tuyến giáp

GD 1: Bơm Iod

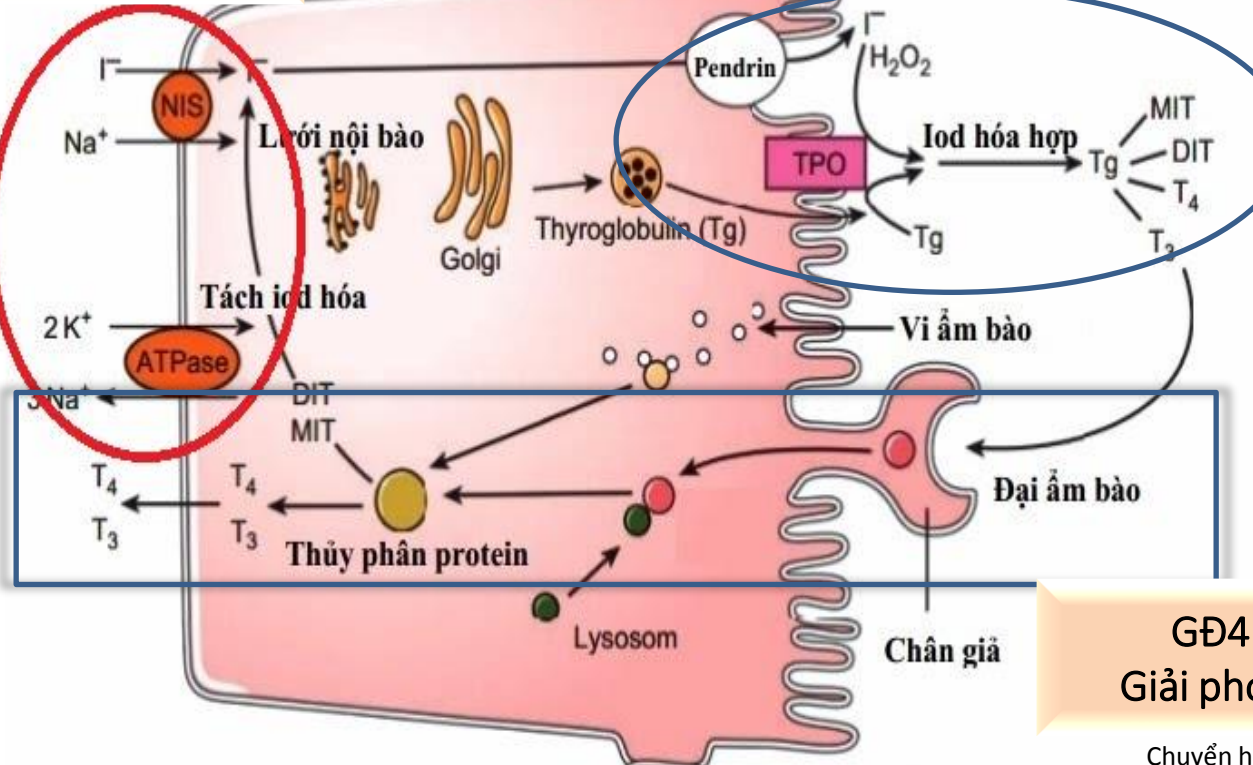
Tế bào nang tuyến giáp

Lòng nang tuyến giáp

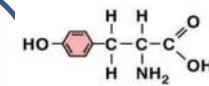
GD2:

Sự gắn iod tạo T1, T2

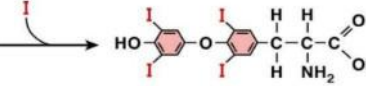
Khớp nối kín

Tyrosine

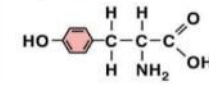

Thyroxine (T₄)

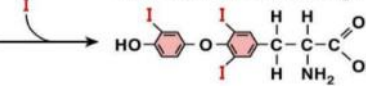

(2 tyrosine + 4 I)

Tyrosine

Triiodothyronine (T₃)

(2 tyrosine + 3 I)

GD3:
Tạo hormone giáp T3, T4

GD4:
Giải phóng

II. ADR

TCQ Iod

↑ tổng hợp T4, T3

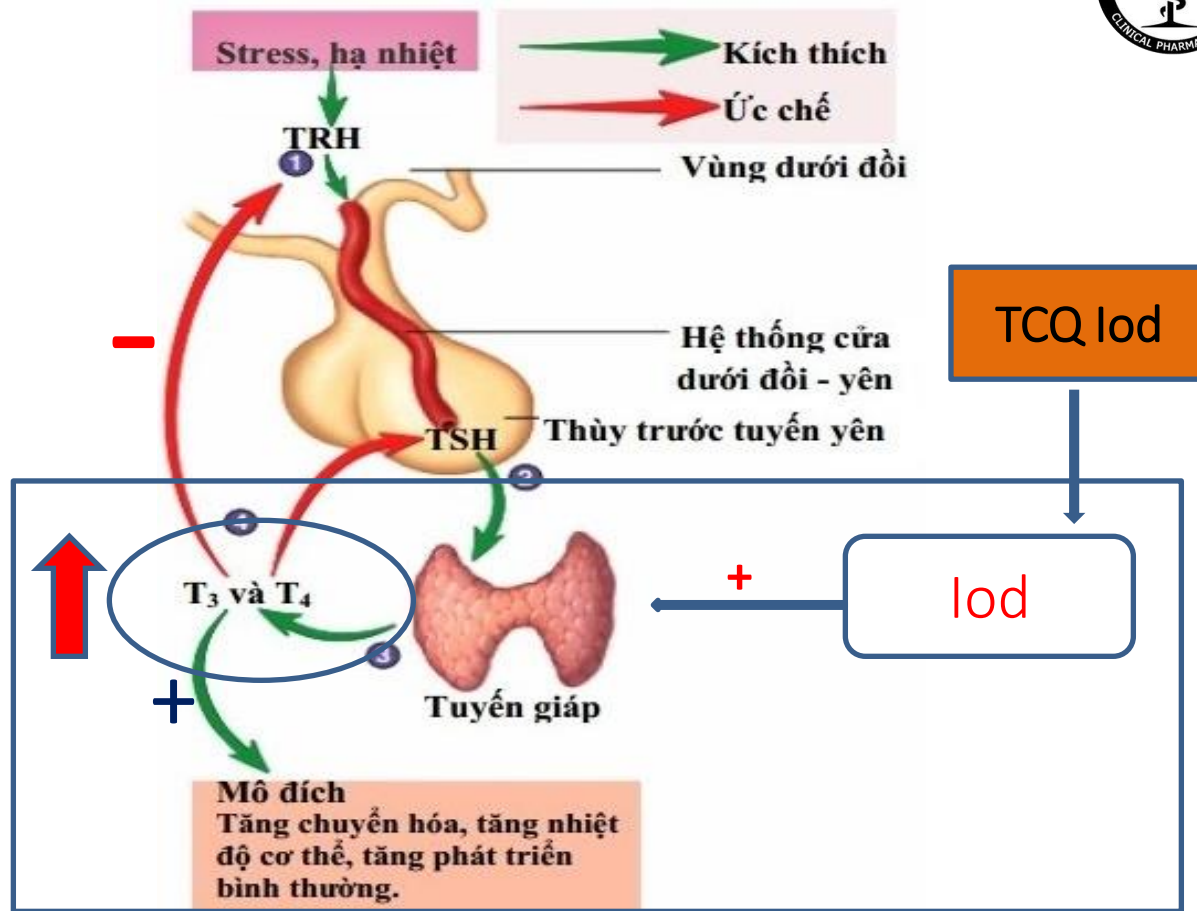
↑ T4, T3 trong máu

RL chuyển hóa

Nhiễm độc giáp

Khi nồng độ Iod quá cao → giảm tác dụng TSH

Acid Iopanoic

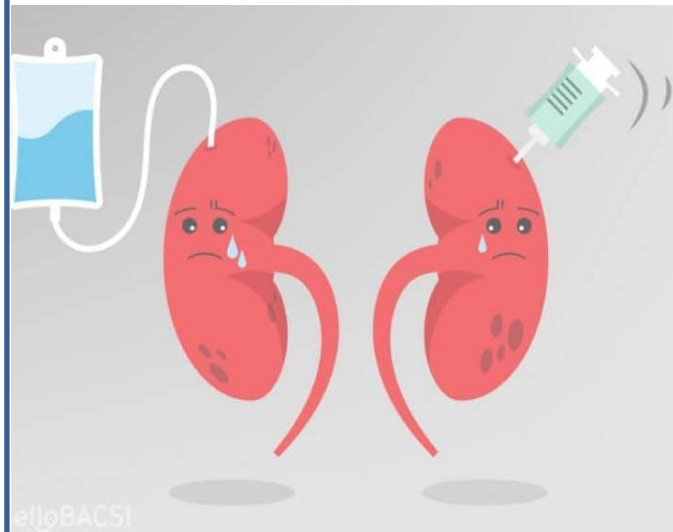
- Giảm quá trình chuyển hóa T4 → T3*
- Ức chế quá trình giải phóng hormon tuyến giáp
- ☞ ↓Hormon giáp trong máu

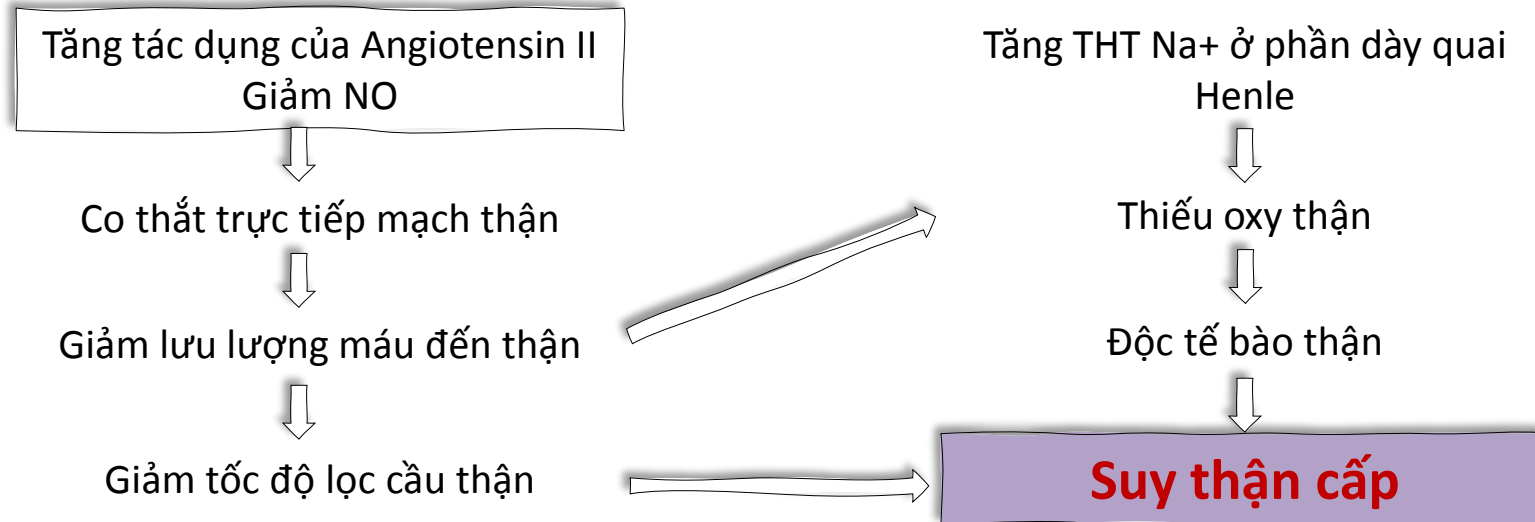
- Basedow có chống chỉ định với các thuốc thông thường
- Cơ cường giáp cấp (cơ bão giáp)

*Hiệp hội Chẩn đoán hình ảnh niệu sinh dục châu Âu
(ESUR)*

- Tổn thương thận cấp** sau khi dùng thuốc cản quang 48 - 72 giờ
- ❖ Hoặc tăng nồng độ creatinine huyết thanh tăng $\geq 0.3\text{mg/ml}$ ($>26.4\text{ mmol/l}$)
  - ❖ Hoặc tăng nồng độ creatinine huyết thanh ≥ 1.5 lần so với giá trị ban đầu

- ❖ Tổn thương thận cấp do thuốc cản quang là tình trạng suy giảm chức năng thận đột ngột do tổn thương thận sau **48 – 72 giờ** dùng thuốc cản quang.
- ❖ Ở những bệnh nhân có yếu tố nguy cơ, thời gian bán thải của thuốc cản quang tăng, làm tăng các tác động sau:

Thận phôi nhiễm **lần đầu** với thuốc

- $MLCT < 45\text{ml/ phút/ } 1,73\text{m}^2$ trước khi dùng thuốc cản quang đường động mạch
- Tiêm động mạch liều cao

Thận phôi nhiễm với thuốc **lần thứ hai**

- $MLCT < 30\text{ml/ phút/ } 1,73\text{m}^2$ trước khi tiêm động mạch hoặc tĩnh mạch
- Bệnh nhân nằm ở khoa ICU
- Nghi ngờ tổn thương thận, mất nước, bệnh lý tim mạch
- Tiêm TCQ nhiều lần trong 48-72 giờ

Có khả năng làm **suy giảm tuyến giáp** trẻ sơ sinh (thai 14 tuần)

Kiểm tra chức năng giáp của trẻ sơ sinh tuần đầu tiên

Kỹ thuật CDHA khác: Chụp cộng hưởng từ, siêu âm

Bài tiết qua sữa và hấp thu ở trẻ sơ sinh rất thấp

Ngừng cho con bú trong vòng 24 giờ sau khi dùng TCQ
Hoặc vắt và loại lượng sữa tiết ra

PREVENT

Cảnh giác được

Corticoid và/ hoặc kháng Histamin H1

- ❖ Dự phòng dị ứng theo **kế hoạch** : dùng 12h trước khi tiêm TCQ
- ❖ Dự phòng dị ứng **khẩn cấp**: BN không thể đợi 12h sau mới dùng TCQ hoặc các KTCĐHA khác không thể

- Phác đồ xử trí phản vệ của Hiệp hội chẩn đoán hình ảnh niệu sinh dục châu Âu (ESUR)
- Thông tư 51/2017/ TT- BYT

II. ADR

Cập nhật về hướng dẫn xử trí cho các hợp phản vệ với **thuốc cản quang chứa iod** của *Hiệp hội Chẩn đoán hình ảnh niệu sinh dục châu Âu (ESUR)* (năm 2018)

- ① Gọi nhóm hồi sức
- ② Làm thông thoáng đường thở
- ③ Nâng cao chân bệnh nhân nếu tụt huyết áp
- ④ Thở oxy (6-10 L/phút)
- ⑤ Tiêm bắp adrenalin (epinephrine) [1:1000] 0.5ml với người lớn; 0.3 ml với trẻ 6-12 tuổi ; 0.15 ml với trẻ < 6 tuổi
- ⑥ Truyền dịch tĩnh mạch
- ⑦ Thuốc kháng Histamin H1

III. TỔNG KẾT

Kĩ năng xử trí
phản vệ

Khai thác tiền sử bệnh !
Yếu tố nguy cơ !!
Bộ cấp cứu phản vệ !!!

Thank you
for
listening!

A red signature or mark.